

DA SLOVENSKI »JUNCTION« NIJE NAJVEĆI PROBLEM ARBITRAŽNOG SPORAZUMA

komisija imenovanje arbitara

razgovor

pisu arbitara. Komisija može djelovati samo u tom drugom, tehničkom koraku nastanka popisa arbitara. Takva »podjela posla« za izradu popisa arbitara, u dva koraka, predviđena je uostalom i Konvencijom UN-a o pravu mora, za popis arbitara prema toj konvenciji. Naime, Europska komisija, osim što nema kompetencije u pitanjima razgraničenja, jest tijelo organizacije čija je članica samo jedna država u sporu – Slovenija. Zato je razjašnjenje članka 2. arbitražnog sporazuma, na način da dvije države ravnopravno imenuju kandidate za arbitre, mnogo više od lingvističke rasprave ili pravničkih doskočica. To razjašnjenje je fundamentalne naravi za svaku raspravu o ratifikaciji sporazuma.

Hrvatska premijerka, međutim, odmah po potpisivanju sporazuma u Stockholmu javno je poručila kako ona vjeruje Europskoj komisiji te da ne pristupa cijelom procesu s pretpostavkom da će Hrvatska biti prevarena?

– Ne, nije ovdje riječ o nekim prevarama ili podvalama. Naravno da Hrvatska, načelno govoreći, može i treba imati povjerenja u

Europsku komisiju, u pitanjima za koja je ta komisija nadležna.

Riječ je jednostavno o tome da Europska komisija nije kompetentna u pitanjima koja se odnose na razgraničenje među državama. Koja bi se to uprava Komisije bavila pitanjima granica na kopnu i moru, te njihovim razgraničenjem prema međunarodnom pravu?!

Koliko mi je poznato, nema je. Kako bi onda Komisija mogla imenovati kandidate za arbitre, na temelju koje stručnosti? Vjerovati, dakako, možete onome tko je za nešto kompetentan. No država uvijek vjeruje sama sebi po pitanju granica i teritorija – a kada ta pitanja iznosi pred arbitre onda ona želi imati suvereno pravo da imenuje kandidate za arbitre, ravnopravno s drugom stranom. Tako postupuje država, ona u tim pitanjima ne traži ni staratelja ni skrbnika, niti prepušta povjerenje nekom trećem – osim ako tako izričito ne odluči ili dogovori. A sporazum baš u tom pitanju, što se tiče uloge Komisije, nije izričit – nego je iznimno nejasan i nedorečen. I neuobičajen.

**administrativno i
sudsko tajništvo**

moramo stati na loptu

U sadašnjoj situaciji, što biste savjetovali Vladi odnosno opoziciji? – Hrvatski bi se političari sada trebali prisjetiti one latinske, festina lente (požuri polako). Ili, pučki rečeno: tko žuri, glavu gubi; a za ljubitelje nogometnog žargona, jednostavno – stani na loptu. Razjašnjenja sporazuma su bez sumnje nužna u dijelovima u kojima je on nejasan. To treba učiniti prije ratifikacije, jer je poslije kasno. Riječ je o pitanjima koja su posve legitimna, kao što je pitanje imenovanja arbitara, ali i nužna za praktičnu provedbu arbitraže – kao što je to dogovor o stručnoj ustanovi koja će obavljati poslove arbitražnog tajništva (»registry«).

Ulazak u daljnji postupak prije razjašnjenja tako temeljnih pitanja bio bi, najblaže rečeno, neozbiljan. A isto bi se odnosilo na negiranje takvog zahtjeva za razjašnjenje, bilo od Komisije (koja je vezana uz oba nužna razjašnjenja), bilo od suprotne strane u sporu.

prevaga uloge EK

Kad se sve uzme u obzir, kako vidite ulogu Europske komisije te položaj stranaka, osobito Hrvatske, u tako koncipiranom arbitražnom postupku?

– Kad se arbitražni sporazum raščlani, u njemu se jasno vidi prevaga pridana ulozi Europske komisije, ali bez temelja u njezinom redovitom »opisu poslova«. Hrvatska, kao još nečlanica EU, u nekoliko je aspekata u podređenom položaju. Prvo, članak 11. uvodi vremenski tjesnac između potpisa hrvatskog pristupnog ugovora EU i ratifikacije tog ugovora, među ostalima od Slovenije. Drugo, članak 2. grubim bi tumačenjem dao Komisiji ulogu autonomnog »krojača« popisa kandidata za arbitre, što je ključna ovlast za utjecaj na sastav arbitražnog vijeća. Ktome bi, kao treće, članak 6. Komisiji dao mogućnost stalnog nadzora nad tokom postupka, kroz pružanje usluga tajništva – premda za »registry« nema stručnosti ni dugotrajne prakse, poput npr. PCA. I na kraju, četvrto, člankom 6. još je izričito predviđena mogućnost pribjegavanja nagodbi, zatreba li.

Kakva je onda uloga tajništva u arbitraži za koje su predviđene usluge Komisije?

– U tome je također ključna nejasnoća, koju će trebati razjasniti. Riječ je o članku 6, stavak 7, prema kojem arbitražnom sudu pomaže tajništvo (»secretariat«), a dvije države stranke pozivaju Europsku komisiju da osigura takvu tajničku pomoć (»secretarial support«).

Prema istom članku sporazuma (stavak 2), ako nije predviđeno drukčije, postupak se provodi prema Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država. No ta Pravila pri tajničkim uslugama razlikuju »secretariat« i »registry«! Naime, izraz »secretariat«, koji se rabi u sporazumu, podrazumijeva tek administrativno tajništvo, dok je izraz za sudsko, odnosno arbitražno tajništvo – »registry«. Kreativni pisci hrvatsko-slovenskoga arbitražnog sporazuma taj su »detalj« čini se previdjeli, no u postupku će se to pokazati kao osobito važno.

U čemu je pritom problem?

– U tome što su poslovi sudskog tajništva (»registry«) vrlo složeni, pa stranke u arbitražnom postupku žele osigurati kvalitetu njihova obavljanja. Tako su se posljednjih godina i same države članice EU (npr. Belgija, Češka, Francuska, Irska, Nizozemska, Slovačka, Velika Britanija) za poslove tajništva u arbitražnim postupcima koristile uslugama za to specijalizirane ustanove, Stalnog arbitražnog suda u Haagu (PCA, od Permanent Court of Arbitration). Arbitražno ili sudsko tajništvo (»registry«) doista ne ulazi u »opis poslova« Europske komisije.

No arbitražni sporazum između Hrvatske i Slovenije navodi samo administrativne tajničke poslove, koje bi obavljala – Komisija. Budući da, međutim, sporazum za ono što njime nije predviđeno upućuje na Fakultativna pravila PCA, trebat će još riješiti tko će, osim administrativnog tajništva (»secretariat«) obavljati poslove sudskog tajništva (»registry«). Praksa drugih europskih država pri tome upućuje na PCA. No znači li to da će »secretariat« biti u Bruxellesu, a »registry« u Haagu? Svakako će to važno praktično pitanje prije ratifikacije trebati razjasniti.

prijateljsko rješenje

Zbog čega je u arbitražni sporazum unesena i odredba da se u svakom trenutku za vrijeme arbitraže stranke mogu nagoditi

oko rješenja spora? Slovenski su pregovarači, naime, inzistirali na toj odredbi.

– To je krajnji, četvrti sastavni dio mehanizma arbitražnog sporazuma. Prema članku 6, stavak 8, stranke uz pomoć arbitražnog suda mogu postići »prijateljsko rješenje«, odnosno nagodbu. Naime arbitražni sud ipak, s obzirom na pravilo o najviše 12 milja teritorijalnog mora, bez izravnog kršenja međunarodnog prava ne može odlučiti o »protezanju« Slovenije do otvorenog mora.

Ali to ne znači da Hrvatska sama ne može odustati od dijela svojeg teritorijalnog mora što joj inače pripada po međunarodnom pravu, npr. u korist otvorenog mora. Zato se Hrvatska sada, eventualnom ratifikacijom sporazuma, ne može ujedno vezati na primjenu odredbe o postizanju rješenja nagodbom, bez izričitog pojašnjenja da je za pokretanje takvog »postupka u postupku« iznova potrebna potvrda Sabora, i to dvotrećinskom većinom.

Koliko se sporazum što ga je premijerka Kosor potpisala u Stockholmu razlikuje od »konačnog« Rehnova prijedloga što ga je u svibnju prihvatio Sabor?

– Po mojem su mišljenju ključne ove četiri odredbe – u člancima 2(1), 6(7), 6(8) i 11(3) – od kojih su čak tri unesene odnosno izmijenjene nakon prvog nacrtu što ga je 8. svibnja prihvatio Sabor. Samo je stavak o tajničkim uslugama bio isti u ranijem nacrtu. Došlo je, dakle, do itekako bitnih naknadnih izmjena.

Je li moguće strankama razjasniti te nejasnoće i postići nužni minimum prihvatljivosti za Hrvatsku, bez izmjene već potpisanog sporazuma?

– Ključna razjašnjenja moguće je postići i bez izmjene teksta sporazuma, njegovim usuglašenim tumačenjem. U tu svrhu trebalo bi prije ratifikacije, kao prvo, razjasniti načelno pitanje da stranke autonomno imenuju kandidate za arbitre, nakon čega Europska komisija tek tehnički stvara, tj. objedinjuje popis arbitara – te da je to značenje izraza »established by« u članku 2.(1), kao drugo, trebalo bi primjenom članka 6, stavak 2. sporazuma, urediti važno praktično pitanje da uz administrativne tajničke poslove pri Komisiji (»secretariat«) treba osigurati i sudsko odnosno arbitražno tajništvo (»registry«) pri za to stručnoj instituciji – što Komisija nije, ali PCA jest.

Takvim bi razjašnjenjima arbitražni sporazum između Hrvatske i Slovenije postigao nužno potrebnu ravnotežu, umjesto da bude mehanizam kontrole. U protivnom, ne radi se o sporazumu koji može biti prihvatljiv.

Nažalost, sporazum na kraju ipak ne sadrži takvu odredbu. Stoga je za Hrvatsku sada ključno da na druge načine osigura svoju ravnopravnost u arbitražnom postupku. Biti ravnopravan u postupku, to je vrlo legitiman zahtjev; dapače, to je osnovno razmatranje u ponašanju države u međunarodnim odnosima, i Hrvatska ga mora znati postaviti te na njemu ustrajati.

visoki troškovi

Već ste javno prigovorili na nepreciznost odredbe sporazuma koja uređuje sastavljanje arbitražnog suda, a koja bi mogla dovesti u pitanje ravnopravan položaj Hrvatske u arbitraži...

– Upravo o tome je riječ, a to je ujedno druga važna odredba u mehanizmu arbitražnog sporazuma, neuobičajena koliko i nejasna. U članku 2, stavak 1, piše da će popis arbitara biti »established by« predstavnika Europske komisije. Taj članak sadrži krupan propust, jer je njime predviđen tek jedan od dva koraka nužna u stvaranju popisa arbitara, i to onaj drugi. Prvi je imenovanje (nominiranje) kandidata za arbitre, što je izraz suverene i ravnopravne volje dviju država u sporu; one, uostalom, snose i visoke, često milijunske troškove arbitraže.

Tek drugi korak je objedinjavanje tih imena u zajedničkom po-